

EDITORIAL

La revista que ara teniu a les vostres mans és la materialització d'un desig del Centre d'Estudis Seniencs des que, el mes de febrer de 1991, es va constituir com a associació vinculada a la recerca i la difusió del patrimoni local. El desig d'estudiar i posar a l'abast de tothom allò que com a poble ens caracteritza, entès en el seu sentit més ample.

Al llarg dels tretze anys que portem de funcionament hem intentat moure l'entitat en aquest sentit i pensem que els resultats no han estat dolents. Hem treballat el patrimoni arquitectònic, els establiments industrials del riu, l'ofici de paperer, els oficis tradicionals relacionats amb l'explotació forestal, els orígens de la industrialització del poble,... Hem organitzat sortides culturals i cicles de conferències. Hem muntat exposicions i hem atès a aquells, de dins o de fora del poble, interessats en algun aspecte de la nostra història. En definitiva, hem intentat vèncer aquella idea tant estesa als pobles de què el patrimoni cultural propi no es troba a l'alçada de molts altres. El patrimoni és tant important com una comunitat vol, perquè és ella la que li dona sentit i la que ofereix als altres la visió que en té. No és bo sobrevalorar-lo, perquè es cau en la prepotència i es perd el sentit de la realitat. Però tampoc ho és menysprear-lo, ja que d'aquesta manera ajudes a que sigui oblidat i, en el pitjor dels casos, a que desaparegui.

Amb el pas del temps ens hem adonat de la necessitat de que tot allò que treballes resti escrit d'alguna manera o altra. És la solució per a que tothom ho pugui tenir a l'abast i per a que quedi memòria de la feina feta. És en aquest sentit que heu d'entendre aquesta publicació. Amb ella volem donar a conèixer algunes de les recerques que portem a terme dins del Centre d'Estudis, però també incloure treballs individuals que d'alguna manera o altra fan referència al poble i al seu terme municipal.

El títol de la publicació ha estat força pensat i discutit. Hem cregut oportú no desvincular-la de la revista mensual *lo Senienc*, ja que en definitiva són complementàries. Aquesta retrata l'actualitat local, el pensament dels col·laboradors i dona pinzellades sobre la història, els costums, la llengua o el medi natural. La revista que ara veu la llum es pot plantejar en certa manera com un número extra de la revista local, dedicada en aquest cas a estudis més aprofundits sobre el patrimoni cultural i natural del municipi. Per això porta també el nom de *lo Senienc*. El fet d'afegir *Memòria, natura i llengua* surt també de la reflexió conjunta de tots els que hem ajudat a fer-la realitat. I en això volem insistir bastant perquè pensem que no ha de ser només una revista d'història, paraula que d'altra banda hem evitat utilitzar. Ha de ser una tribuna de coneixement d'aspectes peculiars del nostre ric patrimoni natural, de la llengua, de la memòria oral, dels costums i les formes del vida, del patrimoni arquitectònic, del món del treball i, també,

de la nostra història. En definitiva, de tot allò que ens caracteritza com a comunitat, i que per tant inclou també aspectes de total actualitat com estudis socials, econòmics, demogràfics..., de la Sénia del segle XXI. Que la temàtica sigui més o menys variada depèn només del tipus d'articles que tinguem oportunitat de publicar. I en aquest sentit ens trobem oberts a tota mena de suggeriments i col·laboracions. Especialment d'aquestes darreres en sortirem tots guanyant. Els que tinguem ganes d'escriure i els que tinguem ganes de llegir. Esperem que en siguem molts de les dues classes.

La periodicitat anual considerem que no és ni massa atrevida ni massa prudent. És l'objectiu que ens hem marcat. És bo establir un termini concret de publicació per a evitar que els números s'endarrereixin i acaben per quedar-se al calaix. Aquest termini, però, i més en un àmbit local com el que ens movem, ha de donar marge per a poder generar nous estudis i nous compradors. Per això ens considerarem satisfets si podem treure un número cada any.

Del contingut d'aquest primer número ens en considerem també satisfets, encara que ens hauria agradat poder ampliar el nombre d'articles sobre llengua o natura. Hem volgut començar amb el pregó de la festa major de l'any passat, fet per Mercè Gisbert Cervera, perquè aquest tipus de discursos diuen molt de la visió que tenen del poble aquells que hi són però que no hi viuen. És una mostra de la Sénia vista amb un peu dins i un fora, que a tots ens ha d'interessar.

A continuació hem passat a oferir un grup d'articles referits al nostre passat llunyà, englobats sota la denominació comuna de *Racó de la memòria*. Es refereixen a l'època medieval: el de Rafalgari, escrit per Toni Forcadell, Mar Villalbí i Victòria Almuni i el del Molí de l'Abat, de Carolin Allepuz. Dins del període modern Hilari Muñoz ens dona a conèixer el fogatge de 1515. Ja per a època contemporània Manel Serra i Victòria Almuni estudien la població de la Sénia l'any 1817.

El segon dels àmbits de treball és l'*Espai de la natura*. És un camp temàtic en el que hi ha molt a dir, donada la diversitat que caracteritza el nostre terme municipal. Inclou un article dels membres del Centre de Natura Arabogues sobre el faig als Ports, que sens dubte servirà per a donar a conèixer una mica més un aspecte tant interessant del patrimoni local.

Tornem al *Racó de la memòria* per a presentar cinc articles relacionats amb el patrimoni conservat i amb la història més recent. Al primer Núria Sauch ens fa cinc cèntims sobre els primers temps del Carlisme. Toni Forcadell, Ivon Michavila i Jordi Arasa fan una proposta d'itinerari pels molins i obres hidràuliques del riu properes a la Sénia. Eva Garcia, analitza la variada iconografia que mostren les escultures i vitralls de l'església parroquial.

Part de la memòria del segle XX queda recollida a l'article sobre la fàbrica de Bellaubí, que Antonio Michavila redacta utilitzant la memòria oral d'alguns dels protagonistes que la van veure créixer i la seva pròpia. També tracta la història recent Anna Tere Nula, que analitza alguns dels aspectes relacionats amb el fenomen migratori que va afectar a la població als anys seixanta i setanta, i en concret el cas de la creació del barri Cazorla.

Acaben amb dos articles de llengua, inclosos en l'apartat *El món de la paraula*. El primer, d'una companya del Centre d'Estudis Lingüístics, Àngela Buj, reflexiona sobre la popular frase "A la Sénia parlen en la -o". El segon, d'Estíbaliz Galià, té un caràcter molt diferent, ja que analitza els malnoms de la gent de la Sénia i en fa diverses classificacions. Aquest darrer i el de Anna Teresa Nula mereixen comentari apart per ser resums dels treballs de recerca que van fer a segon de Batxillerat. Ens ha agradat incloure'ls perquè val la pena valorar l'esforç de la gent jove per conèixer la seva població. Esperem en números futurs poder mantenir aquesta col·laboració amb l'IES, a qui agraïm la seva disposició.

En definitiva, un recull d'estudis de temàtica i tipologia molt variades, com variada és la procedència dels seus autors. Una diversitat que no voldríem que es perdés en números futurs. Està en mans de tots el poder-ho aconseguir. Esteu convidats a participar-hi activament.

Agraïm a l'Ajuntament de la Sénia, en especial al seu alcalde Víctor Pla Cervera, el recolzament que ens ha ofert a l'hora de tirar endavant aquest projecte. Sense cap dubte, sense el seu suport aquesta revista no hauria vist la llum. Volem també deixar constància del reconeixement de les persones que des de fa temps treballen per conservar la memòria dels nostres avantpassats i deixar-ne testimoni escrit. Ens referim concretament a persones com Rodrigo Vidal Querol, Domingo Segura Roca i Rodrigo Sabaté Abella, que s'han interessat per recollir informació que en molts casos s'hauria perdut o restaria amagada a la documentació, utilitzant la metodologia i mitjans que tenien a l'abast. Les seves publicacions són de consulta obligada per a analitzar molts aspectes del passat del nostre poble. És també el cas de Josep Martí Roca, "Doret", que a la seva secció *Te'n recordes...?*, de *lo Senienc*, va recollir als anys vuitanta informació sobre persones i costums senienques.

A tots moltes gràcies per llegir, escoltar i escriure les històries del nostre poble. Tan de bo d'ara en endavant ho poguéssim continuar fent. Observar, llegir, escoltar, escriure i explicar.